

MIHAELA ROTARU

DREPT PENAL. PARTEA SPECIALĂ

Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului.

Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat.

Infracțiuni contra înfăptuirii justiției

-curs universitar-

MIHAELA ROTARU

DREPT PENAL. PARTEA SPECIALĂ

Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului.

Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat.

Infracțiuni contra înfăptuirii justiției

-curs universitar-

Universul Juridic

București

-2025-

TITLUL I

INFRAȚIUNI CONTRA PERSOANEI

Capitolul I

INFRAȚIUNI CONTRA VIEȚII

Omorul

Art. 188 C. pen.

1. Conținut legal

În cuprinsul art. 188 alin. (1) C. pen. este descrisă fapta de omor ca fiind „uciderea unei persoane”.

Fapta de omor este incriminată într-o singură variantă, de bază, în cuprinsul articolului indicat mai sus.

2. Condiții preexistente

2.1. Obiect juridic

În privința **obiectului juridic generic**, analiza va fi făcută la începutul fiecărui titlu și va rămâne valabilă explicația pentru fiecare dintre incriminările din respectivul titlu, având în vedere că acest criteriu, cel al obiectului juridic generic a fost cel utilizat de legiuitor în sistematizarea titlurilor din partea specială a Codului penal în vigoare.

Așadar, obiectul juridic generic al infracțiunii de omor este reprezentat de ansamblul relațiilor sociale care apar și se dezvoltă cu privire la persoană, ca titulară de drepturi și obligații.

Începând cu anul 2006, când prin Legea nr. 278/2006¹² a fost introdus art. 19¹ în Codul penal anterior¹³, a fost prevăzută răspunderea penală a persoanei juridice. Așadar, persoana juridică poate avea calitatea de subiect activ al unei infracțiuni.

Însă se pune problema dacă în chiar denumirea titlului I al părții speciale a Codului penal, atunci când legiuitorul a utilizat noțiunea de „persoană”, a avut în vedere deopotrivă persoana fizică și persoana juridică. Considerăm că răspunsul este afirmativ, având în vedere ansamblul incriminărilor¹⁴ din acest titlu. Este adevărat însă că incriminările din acest titlu protejează cu preponderență persoana fizică, luând în considerare sistematizarea titlului I, pe cele nouă capitole, și anume: infracțiuni contra vieții, infracțiunii contra integrității corporale și sănătății, infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie, agresiuni

¹² Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006, modificată și completată cel mai recent prin D.C.C. nr. 62/2007. Disponibil la: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.frame, ultima accesare: 27 ianuarie 2022.

¹³ Legea nr. 15/1968 privind adoptarea Codului penal al României, publicată în B. Of. nr. 79-79bis din 21 iunie 1968, intrată în vigoare la 1 ianuarie 1969 și abrogată prin dispozițiile Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

¹⁴ Spre exemplu, infracțiunea de violare a sediului profesional, prevăzută în art. 225 C. pen., constă în „pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică (...) își desfășoară activitatea profesională (...)”.

asupra fătului, infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie, infracțiuni contra libertății persoanei, traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, infracțiuni contra libertății și integrității sexuale și infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private. Putem vorbi despre viață, integritate corporală, sănătate, libertate, integritate sexuală numai cu referire la persoana fizică, nu și la cea juridică.

Obiectul juridic special este propriu fiecărei infracțiuni; astfel, va fi analizat pentru fiecare infracțiune în parte. În cazul infracțiunii de omor, acesta este reprezentat de ansamblul relațiilor sociale care apar și se dezvoltă cu privire la viața persoanei, ca valoare socială.

2.2. Obiectul material al infracțiunii de omor este corpul persoanei fizice în viață, subiect pasiv al infracțiunii de omor, asupra căruia se răsfrânge acțiunea sau inacțiunea subiectului activ.

2.3. Subiect activ. În literatura de specialitate, atunci când este analizată această condiție preexistentă a unei infracțiuni, deseori referirea¹⁵ se face la sintagma de „subiect activ” pentru a fi analizat autorul respectivei infracțiuni. Însă, în cuprinsul acestei lucrări, referirea va fi făcută la subiectul activ nemijlocit pentru a fi analizate condițiile privitoare la autor, deoarece avem în vedere și definiția sintagmei „săvârșirea unei infracțiuni” din cuprinsul art. 174 C. pen.¹⁶. Subiectul activ este persoana (fizică și/sau juridică) ce comite o infracțiune. Așadar, autorul, coautorul, instigatorul și complicele sunt subiecți activi.

Revenind la subiectul activ nemijlocit al infracțiunii de omor, acesta nu este circumstanțiat, în sensul în care nu trebuie să îndeplinească o anumită calitate la momentul comiterii faptei. Poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale¹⁷. După cum s-a precizat în literatura de specialitate¹⁸, poate fi autor o persoană fizică, dar și o persoană juridică, opinie cu care suntem de acord. Condițiile generale ale răspunderii penale a persoanei fizice sunt: vârsta, responsabilitatea și libertatea de voință și de acțiune. Condițiile generale ale răspunderii penale a persoanei juridice se regăsesc în cuprinsul art. 135 C. pen., astfel: „(1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice. (2) Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat. (3) Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte”.

Aceste condiții trebuie să fie îndeplinite de persoana fizică, dar și de persoana juridică, atât atunci când comite infracțiunea în calitate de autor, cât și în calitate de participant (coautor, instigator, complice).

Participația penală proprie este posibilă, în oricare dintre forme. Pentru reținerea coautoratului la infracțiunea de omor trebuie ca, prin activitatea lor, să contribuie la producerea rezultatului cerut de legiuitor în norma de incriminare. Activitatea poate să fie

¹⁵ A. Boroș, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2021, p. 29.

¹⁶ Conform art. 174 C. pen., prin „săvârșirea unei infracțiuni” înțelegem: „săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice”.

¹⁷ V. Dobrinou, N. Neagu, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 18.

¹⁸ M. Udriou, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 3.

omogenă, spre exemplu, când toți coautorii lovesc o persoană, indiferent că loviturile au sau nu aceeași intensitate, că sunt produse sau nu cu același obiect sau cu aceeași parte a corpului (mână, picior, cap), că se repetă sau nu de același număr de ori, că sunt aplicate în același loc sau în locuri diferite pe corpul respectivei persoane sau că numai unele dintre ele au dus la producerea rezultatului. Activitatea poate fi și eterogenă, dar, în acest context, contribuțiile coautorilor trebuie să fie indispensabile producerii rezultatului cerut de legiuitor în norma de incriminare. Un exemplu în acest sens ar fi situația în care o persoană imobilizează victima și o altă persoană îi aplică loviturile care îi produc moartea¹⁹.

Complicitatea la infracțiunea de omor poate fi atât materială, cât și morală, ajutorul dat autorului nefiind susceptibil să ducă singur la producerea rezultatului, dar având rolul de a complini activitatea subiectului activ nemijlocit. Un exemplu de complicitate materială poate fi acela în care o persoană dă autorului obiectul cu care victima este lovită, producându-i-se decesul. Un exemplu de complicitate morală este acela în care o persoană oferă autorului informații cu privire la locul unde se va afla victima la un moment dat pentru a-i asigura succesul în suprimarea vieții acesteia.

Instigarea este posibilă, spre exemplu, atunci când persoana A determină pe persoana B să suprimă viața persoanei C.

Participația penală improprie²⁰ este rareori analizată în cazul infracțiunilor intenționate. Aceasta este posibilă în cazul infracțiunii de omor. Așadar, coautorul, instigatorul sau complicele vor răspunde penal pentru comiterea infracțiunii de omor, autorul, dacă a acționat din culpă, va fi tras la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii deucidere din culpă (art. 192 C. pen.), și, dacă a acționat fără vinovăție, nu va fi tras la răspundere penală.

2.4. Subiect pasiv al infracțiunii de omor este persoana fizică a cărei viață este suprimată prin actul deucidere întreprins de subiectul activ. Nici în privința subiectului pasiv legiuitorul nu impune vreo calitate pe care să o aibă, la momentul comiterii faptei.

Conform dispoziției art. 22 alin. (2) C. pen., „consimțământul persoanei vătămate nu produce efecte în cazul infracțiunilor contra vieții (...)”, așadar cauza justificativă a consimțământului persoanei vătămate nu poate opera în cazul infracțiunii de omor.

În literatura de specialitate s-a discutat despre cele două momente între care putem vorbi despre o persoană fizică în viață, adică despre începutul vieții și sfârșitul acesteia, din perspectiva protecției oferite acestei valori prin mijloace de drept penal. Opinia majoritară²¹ la acest moment este că începutul vieții unei persoane, ca obiect al protecției penale, este cel al finalizării procesului nașterii, după expulzia fătului, care de la acel moment înainte poartă denumirea de copil, chiar dacă nu a fost tăiat cordonul ombilical.

¹⁹ În același sens, V. Dobrinou, N. Neagu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 11.

²⁰ Conform art. 52 C. pen. „(1) Săvârșirea nemijlocită, cu intenție, de către o persoană a unei fapte prevăzute de legea penală la care, din culpă sau fără vinovăție, contribuie cu acte de executare o altă persoană se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție. (2) Determinarea, înlesnirea sau ajutorarea în orice mod, cu intenție, la săvârșirea din culpă de către o altă persoană a unei fapte prevăzute de legea penală se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție. (3) Determinarea, înlesnirea sau ajutorarea în orice mod, cu intenție, la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, de către o persoană care comite acea faptă fără vinovăție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune. (4) Dispozițiile art. 50 și art. 51 se aplică în mod corespunzător”.

²¹ V. Dobrinou, N. Neagu (2011), *op. cit.*, p. 19; A. Boroi (2021), *op. cit.*, p. 27; M. Udriou (2019), *op. cit.*, p. 2.